

Hoe een *Fagus* een *Fraxinus* werd

Jaren geleden meen ik ergens gelezen te hebben dat er in het park van het kasteeltje Huize Ruurlo te Ruurlo in de Achterhoek, een bijzondere boom stond: een beuk geënt op een eik! Dat intrigeerde mij al jaren en recentelijk bij een bezoek aan de Achterhoek moest het er dan maar eens van komen: op naar Ruurlo. Het kasteeltje is gemakkelijk te vinden en rondom het huis en de herbouwde oranjerie ligt een fraai landschappelijk park met een grote vijver. Het geboomte zal voor een groot deel dateren van eind 1800 en begin 1900. In het park is een bord met plattegrondtekening geplaatst daterend uit 1987. Op de plattegrond staan diverse interessante bomen met nummers aangegeven. En wat schetst mijn verbazing bij nr. 19 staat op het bord: *Pluimes geënt op eiken onderstam*.

Het wordt steeds spannender (en ongeloof-

waardiger), niet een beuk maar een es op een eik! De boom in het park is een beetje in de verdrukking geraakt door omringende bomen en struiken, maar van een afstand is al snel duidelijk dat het iets aparts is. Een boom met een gladde bast waarvan de onderste twee meter stam tamelijk ruw en gegroefd is. De associatie met resp. beuk en eik is zo gek nog niet. Als je (nog) niet zo veel van bomen weet zou je dat inderdaad kunnen denken. Als je iets meer van bomen weet zie je wel dat het een Pluimes (*Fraxinus ornus*) is die, zoals dat heet, hoog is geënt op een andere es (en als je nog meer van bomen weet dan zou het ook wellicht nog een *Fraxinus sieboldiana* kunnen zijn volgens echte kenners!). Dat gebeurde vroeger vaker om snel een boompje met een kroon te kunnen leveren en in het geval bij de Pluimes om problemen met vorstgevoeligheid op jonge leeftijd te voorkomen. Op jonge leeftijd is er weinig verschil tussen de bast van ent en onderstam (beide glad) maar op latere leeftijd wordt de bast van de onderstam gegroefd. Dat gebeurt zowel bij *Fraxinus excelsior*, *Fraxinus americana* en *Fraxinus pennsylvanica*. Alle drie soorten werden vroeger wel toegepast als onderstam (waarbij, naar zeggen, *F. excelsior* het nadeel heeft dat hij sneller dikt dan de ent waardoor een zgn. olifantspoot ontstaat). De ruwe bast van alle drie essen-

Bij nr. 19 staat 'Pluimes geënt op eiken onderstam'

Foto: Gert Fortgens

onderstammen heeft wel wat weg van de bast van sommige Zomereiken (*Quercus robur*), dus ook deze associatie is zo vreemd nog niet. Wie weet heeft er ooit wel een kenner in het park rondgeleid die argeloze bezoekers een mooi verhaal op de mouw spelde.

De bewuste boom is een tamelijk zwaar exemplaar wat doet vermoeden dat hij begin 1900 moet zijn geplant. Er is behoorlijk wat schade aan de bast en dood hout in de kroon. Op de entplaats is een gapend gat waar flinke rotting van zowel ent als onderstam zichtbaar is. Nog een aantal jaren en dan zal de stam afbreken of scheuren en is het gedaan met deze oude Pluimes. Op een andere plaats in Nederland, in een park in Deventer, heb ik zo'n zelfde opvallende tamelijk oude verschijning gezien: gladde bast op ruwe stam, maar in een nog slechtere conditie. Blijkbaar werden er rond 1900 wel vaker hoog geënte Pluimessen aangeplant. Op zich een interessant gegeven om daar eens wat onderzoek naar te doen. Verschillende vragen komen op: werd hiervoor één selectie (een kloon) gebruikt, zo ja, wat was de eigenschap van die selectie (compact?, rijkbloeiend?, beter winterhard?, anders?). Van enkele oude rotten in het boomkwekersvak krijg ik de reactie dat de verschillende kwekershuizen in Nederland vroeger hun eigen selecties hadden. Maar anders dan tegenwoordig werden die niet met een aparte naam onderscheiden. De huidige gebruikte selecties ('Anita' (synoniem 'Nijmegen'), 'Arie Peters', 'Haaren', 'Louisa Lady', 'Rotterdam') van de Pluimes dateren van (of zijn benaamd) na 1970. Zijn hier wellicht nakomelingen bij van de oude naamloze exemplaren zoals in Ruurlo en Deventer? 'Anita' en 'Arie Peters' in ieder geval niet want daarvan weten we dat ze stammen van zaailingen van een boom aan het Garda Meer.

Moeten we van de oude boom in Ruurlo snel gaan vermeerderen voordat hij is verdwenen?

Pluimes (*Fraxinus ornus*) hoog geënt op andere Es, mogelijk *Fraxinus sieboldiana*

Foto: Gert Fortgens

Daarover verschillen de meningen. Als deze oude boom iets bijzonders was geweest dan was dat allang opgevallen, zo verneem ik. Daar tegenover staat de museale gedachte dat het aardig c.q. historisch verantwoord zou zijn dat een nakomeling van dit oude exemplaar de volgende honderd (?) jaar kan groeien op dit mooie plekje in de Achterhoek. Maar dan weer wel op zo'n onderstam met een gegroefde bast vanwege het mooie verhaal! In ieder geval ga ik toch nog een keertje terug om de boom in blad én hopelijk ook in bloei te zien.

(Met dank aan enkele leden van de Technische Keuringscommissie van de NAKtuinbouw voor het delen van hun kennis). □

